

ριακῶν μεγάρων. Ὅπως δ' ἐν Μεσοποταμίᾳ, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους ἐν Ἑλλάδι οὐδὲ λόγος κἂν γίνεται περὶ νῶν. Τὰ πάντα στρέφονται περὶ τὸν ἡγεμόνα καὶ ἐν τοῖς τεραστίοις τείχεσι τῆς Τύρου καὶ τῶν Μυκηνῶν διακρίνομεν καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη τὴν ἰσχύν καὶ τὸ γόητρον τῶν βασιλικῶν ἐκείνων γενῶν, ὧν τὰ μυθώδη ὀνόματα διέσωσεν ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Ὅμηρος. Ἐν τοῖς εὐρήμασι τοῦ Schliemann ἐν Τροίᾳ καὶ Μυκῆναις ἔτι ἐκφανέστερον βλέπομεν τὸν καλλιτεχνικὸν ρυθμὸν, τὸν ἰδιάζοντα εἰς τὸν ἀρχαιότατον πολιτισμὸν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ ὁποίου λαμπρὰ

καὶ ἀνεκτίμητα λείψανα ἀνεσκάφησαν ἐν Κύπρῳ. Ἐὰν δ' ἔτι περαιτέρω προχωρήσωμεν καὶ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ χρυσότευκτα ἀντικείμενα, τ' ἀνορυχθέντα ἐκ τῶν τάφων τῆς Ἐτρουρίας, πολλαχῶς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς κυπριακὰς ἀρχαιότητας, ζωηρότατα τότε βλέπομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνισταμένην τὴν παναρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν τοῦ πολιτισμοῦ, καθ' ἣν οἱ Φοίνικες ἐγκάτεσπειρον τὰ τεχνουργήματα τῆς Ἀνατολῆς ἐφ' ὅλων τῶν γῆσεων καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

(ἔπειτα συνέχεια.)

Η ΕΠΑΙΤΙΣ.

(συνέχεια.)

XXIV.

„Κατὰ τὰς ἀμέσως προερχοῦσας ἡμέρας μ' ἀπασχολεῖ ἡ ἰδέα, εἰς ποίαν ἄρ' γε κοινωνικὴν τάξιν ν' ἀνῆκεν αὐτὴ ἡ κόρη, καὶ ὅσον ζωηρότερον ἀνεπύλουν τὰς κομπᾶς ἐκφράσεις τῆς καὶ τὴν λεπτότητα τῶν τρόπων τῆς, τόσον περισσώτερον ἐκτίμησιν ἡσθάνομην πρὸς αὐτήν. Ἐν ὅμως ἐνόμιζον ὅτι ἐδικαιούμην ν' ἀπαίτησώ παρ' αὐτῆς, νὰ με βεβαιώσῃ δηλ. περὶ πῆς ἀληθινῆς καταστάσεώς τῆς, καὶ πρὸς τοῦτο ἐσχημάτισα κατὰ νοῦν ὁλόκληρον σχέδιον, ἀποφασίσας νὰ μὴ γελασθῶ καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν μὲ κενοὺς λόγους, ὡς τοῦτο συνέβη μὲ τὸν πέπλον τοῦ προσώπου τῆς. Ἡ κυριακὴ ἦλθε· θὰ ἐνθυμῶμαι βέβαια, Φάλδνερ, τὸν μακρὸν ἐκείνον κατὰ τινὰ μετὰ μεσημβρίαν Κυριακῆς περίπατόν μας εἰς παρισινόν τι προάστειον. Σὺ καὶ οἱ ἄλλοι φίλοι ἐλέγατε νὰ μείνητε ἀργὰ τὴν νύκτα ἐκεῖ, ἐγὼ ὅμως ἐπέμεινα καὶ Σᾶς παρεκινούν νὰ γυρίσωμεν εἰς τὴν πόλιν ἐνωρίτερα, καὶ ὅταν Ἐσεῖς καὶ καλὰ ἤθελατε νὰ μείνετε, ἐγὼ μεθ' ὅλας τὰς μομφὰς Σᾶς κατώρθωσα νὰ φύγω. Δὲν θέλω βέβαια νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι Σὺ τότε εἶχες τάχα πιστεύσει εἰς ὅτι ἐγὼ ἐπροφασίσθην — καὶ εἶχα μάλιστα προφασισθῆ, ὅτι δὲν ἔμπούσα νὰ ὑποφέρω τὸ νυκτερινὸν ψῦχος —, οὔτε ὅμως ἐφαντάσθης, ὅτι ἐσπεύδον νὰ προφθᾶσω τὴν ἐπαίτιδά τῆς γεφύρας κατὰ τὴν ὀριστικῶς ὑπεσχημένῃ συνέντευξίν μας. — Ἐκεῖνο τὸ ἑσπέρας ἦλθε πρώτη ἐκείνη εἰς τὴν πλατεῖαν, καὶ ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ μὲ φέρῃ τὰ μανδήλια, εἶχεν, εἶπε, παρὰ πολὺ φοβηθῆ μήπως καὶ τὴν ἔχασα μέσ' ἐστὶ πλῆθος, καὶ κατόπιν θὰ ἐνόμιζα ἴσως ὅτι δὲν ἐκράτησε τὸν λόγον τῆς. Μὲ παιδικὴν σχεδὸν χαρὰν, καὶ καθὼς εὐθὺς ἐνόησα, μὲ πολὺ περισσώτερον ἢ πρότερον οἰκειότητά ἤρχισεν νὰ λέγῃ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὰ μανδήλια μου, τὰ ὅποια μάλιστα καὶ εὐθὺς μ' ἐδειξεν εἰς τὸ φῶς ἐνὸς ἐκεῖ φαναριοῦ.“

„Ἐφαίνετο πολὺ εὐχαριστημένη, ὅταν ἤκουσεν ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπήνεσα τὴν ἐργασίαν τῆς. — „Ἐκέντησα ὅμως καὶ τὸ ὄνομά Σᾶς ἐς αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἄγρη“, εἶπε καὶ μοι ἐδείξεν ἐν κομπότατον μονόγραμμα. Κατόπιν ἠθέλησε νὰ μοι ἀποδώσῃ ἓνα σωρὸν ἀργυρᾶ νομίσματα, ὡς περισσεύμα, λέγει, τῶν προχθεσινῶν χρημάτων, τὰ ὅποια τῇ εἶχον δώσει, καὶ ἐδέησε νὰ τὴν διαβεβαιώσω μετὰ σοβαρότητος, ὅτι θὰ προσεβαλλόμην ἂν ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν, διὰ νὰ ἀναγκασθῇ νὰ τὰ κρατήσῃ ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας τῆς.“

„Τῇ ἔδωκα καὶ ἄλλην παραγγελίαν διὰ νὰ ἐργασθῇ, διότι εἶδον, ὅτι αὐτὸς πρὸ παντὸς ἄλλου ὁ τρόπος τῶν ἀπὸ μέρους μου δωρεῶν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν λεπτότητα τῆς

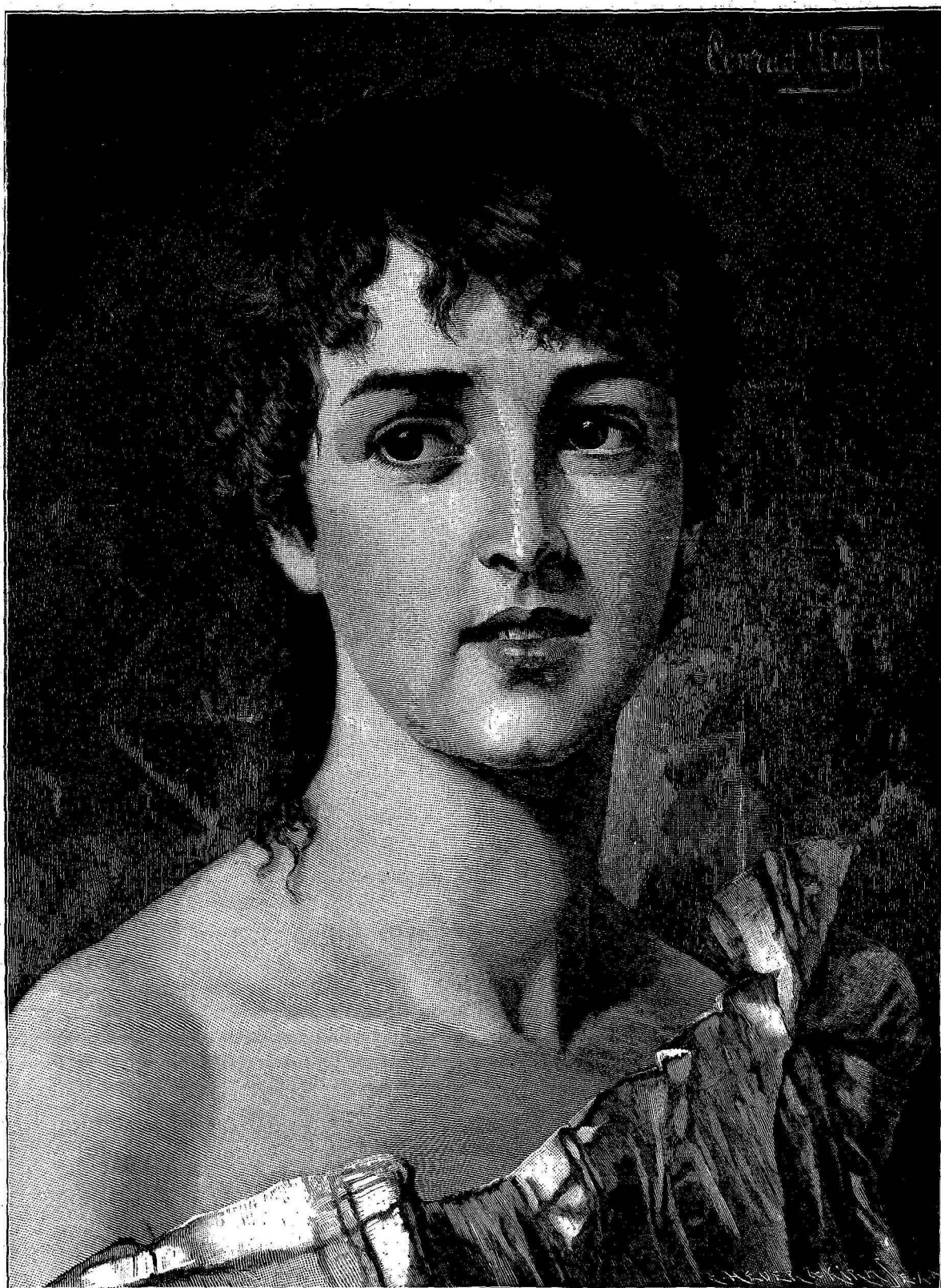
κόρης· τὴν εἶπα λοιπὸν νὰ με ράψῃ πουνάμισα μὲ πολλὰς πτυχὰς ἐμπρὸς εἰς τὸ στήθος καὶ μανικέτια. Ἡ μητέρα τῆς δὲν ἔγινε χειρότερα, δὲν ἔμπούσεν ὅμως νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὸ κρεβάτι ἀκόμη· καὶ αὐτὴ ὅμως ἡ στάσιμος κατάστασις ἦτον ὅπως οὐκ ἀπρήγορος. Ἀφοῦ ἐτελειώσαμεν τὴν περὶ τῆς ἀσθενοῦς μητρὸς ὁμιλίαν μας, ἐτόλμησα νὰ τὴν ἐρωτήσω ἄνευ λοξοδρομιῶν πῶς κατήντησεν ἡ οἰκογένειά τῆς εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν.“

„Ἡ ἱστορία, τὴν ὁποίαν δι' ὀλίγων λέξεων καθαρῶτα μοι ἐξέθηκεν, εἶνε συνήθεσάτη, σχεδὸν καθημερινὴ εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλλίας, μάλιστα εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καὶ κάθε πτωχὸς δικαιούται νὰ τὴν γνωρίζῃ ὡς ἀξίόπιστον ἀπολογίαν τῆς ἀθλιότητός του. Ὁ πατὴρ τῆς δηλ. ἦτον ἀξιώματις τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, κατὰ δὲ τὴν ἐπελθούσαν πρώτην τῶν Βουρβωνιδῶν Παλινόρθωσιν ἐτάχθη αὐτῷ τὸ ἥμισυ μόνον τῆς προτέρας μισθοδοσίας, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἡ ἀτυχὴς χήρα του ἔχασε καὶ τὴν νόμιμον σύνταξιν ἕνεκα κομματικῶν λόγων καὶ ἔκτοτε ἠναγκάσθη νὰ ζῇ ἐν τῇ ἐσχάτῃ πενίᾳ καὶ ἀθλιότητι. Κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ δύο ἔτη κατώρθωσαν νὰ παρατείνωσι τὴν ζωὴν τῶν ἐκτρεφόμενων ἀπὸ τῆς ἐκποιήσεως πάσης σχεδὸν τῆς κινητῆς περιουσίας των, μὴχρις οὐ κατήντησαν τόσον πτωχοὶ ἐπὶ τέλους, ὥστε νὰ κινδυνεύωσι τὸν ἐκ πείνης θάνατον.“

„Ἡρώτησα τότε τὴν κόρην, δὲν θὰ ἦτον ἄρ' γε δυνατόν νὰ καλλιτερεύσῃ ἡ θέσις των, ἂν αὐτὴ ἡ κόρη ἠθέλε κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον νὰ βοηθήσῃ τὴν μητέρα τῆς;“

„Θέλετε νὰ πῇτε, ὅτι ἐγὼ ἔμπούσα νὰ ζητήσω καμμίαν θέσιν“, ὑπέλαβεν ἡ κόρη χωρὶς νὰ συσταλῇ διόλου. „Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦτο, κύριε, δυνατόν, καὶ εὐθὺς τώρα θὰ Σᾶς εἴπω τὸν λόγον. Πρὶν ἀρρωστήσῃ ἡ μητέρα μου ἤμουν ἀκόμη πολὺ μικρὴ, μόλις εἶχα τελειώσει τὰ δέκα τέσσαρα, καὶ τόσον γλήγωρα κατεβλήθη ἡ μητέρα ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ὥστε δὲν ἔμπούσε διόλου νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὸ στρώμα πάντοτε ἐχρειάζετο λοιπὸν ἓνα ἄνθρωπο κοντά τῆς, καὶ ἦτον ἀδύνατον βέβαια νὰ τὴν ἀφήσω ἐξ ἑνὸς χερί. Ἄν ἡ μητέρα μου ἦτο ὑγιής, μετὰ χαρᾶς ἠθέλα ζητήσῃ οἰανδήποτε ἐργασίαν καὶ μακρὰν αὐτῆς, καὶ, παρὰ τὸ οἰκογενειακὸν μας παρελθόν, προθύμως ἠθέλα δεχθῇ θέσιν παιδαγωγοῦ παρὰ τινι καλῇ οἰκογενείᾳ, διότι κατὰ ἔμαθα καὶ ἐγὼ ἐστὶ μικράτα μου. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ γείνη καὶ αὐτό!“

„Καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ματαίως τὴν παρεκάλεσα νὰ σηκωσῇ ὀλίγον τὸν πέπλον τοῦ προσώπου τῆς. Πῶξε μάλιστα ἡ πρὸς τοῦτο ἀνυπομονησία μου καὶ ἐκ τῶν πρὸ μὲ-

ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΠΡΟΤΟΜΗ.

Εἰκὼν τοῦ Κ. Κέλζελ.

κροῦ γενομένων ἐξηγήσεων περὶ τῆς ἡλικίας της, καὶ ἐπεθύμουν διακαῶς, τὸ ὁμολογῶ, νὰ ἴδω ἀπαξ τὴν μορφήν τοῦ δεκαεξατοῦς κορασίου· ἀλλὰ μὲ παρεκάλει θερμῶς νὰ παραιτηθῶ καὶ νὰ μὴν ἐπιμένω, διότι ἡ μητέρα τὴν εἶπε πολὺ σπουδαίους λόγους καὶ διὰ τοῦτο ποτὲ δὲν θὰ τῷ κάμναι.“

„Ἐκτοτε συνηγνώμεθα κάθε τρεῖς ἡμέρας. Πάντοτε τῇ ἐδίδα κατὰ μικρὰς ἐργασίας καὶ πάντοτε τὰς ἐπέστρεφεν ἡ κόρη ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, καθ’ ἣν ὑπέσχετο ὅτι θὰ τὰς ἐτελείωνε. Καὶ ἐφ’ ὅσον ἐξηκολούθουν νὰ τηρῶ τὴν αὐτήν, ἦν καὶ ἀρχῇθεν, διαγωγὴν πρὸς αὐτήν, μεθ’ ὅσης αὐστηρότητος ἔμενον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς σεμνότητος καὶ εὐπρεπείας, ἐπὶ τοσοῦτον οἰκειότερον καὶ μᾶλλον ἀνυποστόλως ἐφέρετο πρὸς ἐμὲ ἡ καλὴ κόρη. Μοὶ ὁμολόγησε μάλιστα, ὅτι κατὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας κατ’ οἶκον σκέπτεται πάντοτε περὶ τῆς προσεχοῦς συναντήσεώς μας. Μήπως καὶ ἐγὼ δὲν ἔκαμνα τὸ ἴδιον; Νύκτα καὶ ἡμέραν εἶχα νὰ κάμω μὲ αὐτὸ τὸ περίεργον ὄν, τοῦ ὁποῦ ἡ πνευματικὴ μόρφωσις καὶ ἡ ἄλλη ἀβροφροσύνη καὶ ἡ παράδοξος πρὸς ἐμὲ σχέσις προηγούντο πάσης ἄλλης σκέψεώς μου.“

„Εἶχεν ἤδη ἐπέλθει καὶ τὸ ἔαρ, ὁ χρόνος δηλ., τὸν ὁποῖον εἶχον προορίσει μετὰ τοῦ Φάλδνερ ἀπὸ πολλοῦ διὰ τὸ εἰς Ἀγγλίαν κοινὸν ταξιδεῖόν μας. Ἴσως θὰ Σᾶς φανῇ ἀνόητον, ἀλλ’ εἶνε ἀληθές, ὅτι δὲν ἠσθάνομην καμμίαν ὄρεξιν διὰ τὸ ταξιδεῖον τοῦτο, ὅχι διότι οἱ Παρίσιοι μοὶ ἤρεσκον πολὺ, ἀλλὰ διότι ὅλον μου τὸν νοῦν εἶχε δεσμεύσει ἡ κόρη ἐκείνη, καὶ μὲ βαθεῖαν ὁδύνην ἔπρεπε ν’ ἀποχωρισθῶ αὐτῆς. Ν’ ἀποφύγω τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτον πάλιν δυνατόν, διότι θὰ ἐγινόμην γελοῖος· ἔπειτα δὲν ὑπῆρχε καὶ κανεὶς ἄλλος ἰσχυρὸς λόγος ν’ ἀναβάλω τὸ ταξιδεῖον. Ἐντρεπύμην ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου, διότι ἐν εἶδος μανίας βέβαια ἦτο ἡ διαγωγὴ μου, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισα νὰ φύγω· ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅμως, ὅτι μὲ ὀλιγωτέραν λαχτάραν κανεὶς δὲν ἐκίνησε ποτὲ διὰ τὴν Ἀγγλίαν.“

XXV.

„Ὅκτὼ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἡμέρας εἶπα τοῦτο εἰς τὴν κόρην· ἐξεπλάγη καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Τὴν παρεκάλεσα νὰ ἐρωτήσῃ τὴν μητέρα της ἂν μοὶ ἐπιτρέπη νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ· δὲν ἀντέτεινεν εἰς τοῦτο. Κατὰ τὴν ἀμέσως ὅμως κατόπιν συνάντησίν μας ἔφερε μοὶ λίαν τεθλιμμένη τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἡ μήτηρ της μὲ παρακαλεῖ πολὺ νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπίσκεψιν, διότι ἡ ψυχικὴ της κατὰστασις δὲν ἐπιτρέπει καμμίαν συγκίνησιν. Ἐννοεῖται, ὅτι τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν εἶχον ζητήσῃ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἴδω τὸ κορίτσι μου χωρὶς πέπλον κατ’ οἶκον. Ἦρχισα λοιπὸν νὰ τὸ ἀπαιτῶ καὶ πάλιν· αὐτὴ μὲ παρεκάλεσε νὰ ἔχω ὀλίγην ἀκόμη ὑπομονὴν καὶ νὰ συναντηθῶμεν τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεώς μου, διότι ἐν τῷ μεταξὺ δὲν θὰ παύσῃ παρακαλοῦσα τὴν μητέρα της μέχρις οὔ τῇ ἐπιτρέψῃ νὰ με δεῖξῃ τὸ πρόσωπόν της. — Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἐσπέραν τῆς τελευταίας συναντήσεώς μας. Ἦλθε, καὶ ἡ πρώτη ἐρώτησίς μου ἦτον, ἂν ἡ μήτηρ της ἔδωκε τὴν ἄδειαν· εἶπε ναί, καὶ μόνη της ἤνοιξε τὸ πρόσωπόν της. Εἰς τὸ λαμπρὸν τῆς σελήνης φῶς μὲ πολλὴν περιέργειαν καὶ σχεδὸν τρέμων παρετήρησα ὑπὸ τὸν πῖλόν της. Ἀλλ’ ἡ ἄδεια τῆς μητρὸς ἐδόθη κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον, διότι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς κόρης ὡς καὶ ὅλον τὸ ὀνότερον τοῦ προσώπου της μέρος ἐκαλύπτετο ὑπὸ βραχυτέρου πέπλου ἐν εἶδει προσωπίδος. Καὶ ὅμως πόσον ὠραῖα, πόσον κομψὰ ἦσαν τὰ μέρη, ὅσα ἡ πρόνοια τῆς μητρὸς ἀφῆκεν ὁρατά. Λεπτὴ μύτη, κανονικαὶ καὶ δροσερώταται παρειαί, μικρὸν καὶ νόστιμον στόμα, λεπτοφυὲς καὶ λευκότατος λαιμός. Τοὺς ὀφθαλμούς της δὲν ἠδυνάμην καλῶς νὰ διακρίνω, νομίζω ὅμως ὅτι ἦσαν μαῦροι καὶ φλογεροί.“

[Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.]

(ἔπεται συνέχεια.)

Η ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ.

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐπ’ ἐσχάτων τῶν χρόνων γενομένας ἐμβριθεῖς μελέτας περὶ τῆς ἱστορίας τῆς οἰκονομίας ὑψήθησαν καὶ αἱ ἐρευναι περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων κατὰ διαφόρους ἱστορικοὺς χρόνους, περὶ οὗ μέχρι τοῦδε, ὡς ἀπεδείχθη, ὅλως ἐσφαλμένην εἶχομεν ἰδέαν. Κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκασαστίαν πληθὺς ἀξιολόγων συγγραμμάτων ἐπραγματεύθη τὸ ζήτημα περὶ τοῦ πληθυσμοῦ διαφόρων ἱστορικῶν πόλεων τῆς Εὐρώπης περὶ τὰ τέλη τοῦ Μεσαιῶνος ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νεωτέρων χρόνων, οὐκ ὀλίγα δ’ ἐγένοντο συγχρόνως πειράματα πρὸς ἐξιχνίασιν τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν πολιτειῶν. Καὶ πολλοὶ καὶ ἀξιόλογοι συμβολαὶ εἶχον προσεγεγῆθαι πρὸς διευκρίνησιν τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος, αὗται ὅμως ἀπάσαι δὲν ἦσαν ἱκαναὶ ν’ ἀναπληρώσωσι τὸ κενὸν μιᾶς γενικῆς καὶ περιληπτικῆς ἐρεῦνης, ἐρειδομένης οὐχὶ μόνον ἐπὶ ἱστορικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στατιστικῶν βάσεων. Καὶ ὑπὸ τὰς δύο ταύτας ἐπόψεις λαμπρῶς καθωπλισμένος ἀπετελείωσε τὸ δυσκατόρθωτον καὶ τολμηρὸν τοῦτο ἔργον γερμανὸς τις καθηγητὴς ἐν Ῥώμῃ, ὀνόματι Ἰούλιος Βέλωχ, παρασχὼν ἡμῖν στατιστικὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν κατὰ τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα. Μετὰ πολλῆς ὀξυδερκειᾶς καὶ ἐμβριθείας ἐπωφελήθη τὰς τε ἱστορι-

κὰς παραδόσεις καὶ τὰ ἄλλα βοηθήματα πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ τότε πληθυσμοῦ καὶ ἐπομένως πρὸς ὀρθὴν κρίσιν τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν γεγονότων. Ἀλλ’ αἱ παραδόσεις, ἐφ’ ὧν βασιζόμενός τις δύναται νὰ σχηματίσῃ τὸ στατιστικὸν οἰκοδόμημα, δὲν εἶνε πολλαὶ οὔτε ἀξίαι τυφλῆς πίστεως ἄνευ προκαταρκτικῆς κριτικῆς ἐξετάσεως τῆς ἀξίας των διὰ τὴν στατιστικὴν, πολλάκις δὲ τοὺς ἀριθμούς, ὅσους ἔχομεν παρ’ ἀρχαίων ἱστορικῶν, πρέπει πρῶτον νὰ συγκρίνωμεν πρὸς ἄλλα σύγχρονα φαινόμενα. Διότι ναὶ μὲν οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον ἤδη τὸ σύστημα τῆς ἀπογραφῆς τῶν κατοίκων, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶχον ὅλως ξένας μεθόδους πρὸς τὰς σημερινάς, καὶ ἡ ἀρίστη ἐξ αὐτῶν δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰς ἡμετέρας κατὰ τὴν τελειότητα, τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν ἀντικεινότητα.

Πρὸ πάντων ἀνεπτυγμένον ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις τὸ ἔθος τῆς ἐγγραφῆς τῶν κατοίκων ἐν τοῖς ἐπισήμοις μητρώοις, τὸ ἔθος δὲ τοῦτο εἶχε καταντήσῃ ἀνάγκη ἕνεκα αὐτοῦ τοῦ πολιτεύματος τῶν ἀρχαίων κρατῶν. Ἐπειδὴ πάντες οἱ πολῖται εἶχον οὐκ ὀλίγα πολιτικὰ προνόμια, ἦτον ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσι κατάλογοι ἐπικυροῦντες τὴν ἰδιότητά των ταύτην. Τοιαῦτα εἶδη καταλόγων ὑπῆρχον ἐν Ἀττικῇ δύο. Καὶ ἀφ’ ἑνὸς μὲν ὑπῆρχε μητρώον